

Kaliningrad *Königsberg* vedkjenner seg sin tyske fortid

ØDELA: Kommunistene ødela nesten alt som minnet om tysk kultur i Kaliningrad, som ble grunnlagt i det 13. århundre og er kjent som filosofen Immanuel Kants fødeby.

Ludmila Potemko-Sterenکو løy i flere tiår om sin tyske avstamning, fordi hun er redd for å bli forfulgt av den sovjetiske befolkningen i Kaliningrad — det tidligere Königsberg. — Vi nektet alltid for at vi var tyskere, fordi russerne regelrett hatet oss. Vi turde ikke engang snakke tysk med barna våre, sier Ludmila på russisk.

Av MATTI HUUHTANEN/NTB-AP

Nå kan Ludmila snakke åpent ut. I januar nådde forandringen vinder også Kaliningrad, og dette området mellom Litauen og Polen ble åpnet for utlendinger for første gang på 46 år. Denne delen av det tyske Øst-Preussen ble innlemmet i Sovjetunionen i 1945.

Heller ikke sovjetiske borgere kunne bevege seg fritt i Kaliningrad tidligere, fordi det ligger militære baser i nærheten av byen.

Kommunismens sammenbrudd

Etter det mislykte kuppforsøket mot Sovjetunionens president Mikhail Gorbatsjov, har myndighetene gitt Kaliningrads 4.000 tyskkættede innbyggere frihet til å snakke ut om den forfølgelsen de har vært utsatt for.

Isolert uten grunn

Det var ingen fornuftig grunn til å isolere Kaliningrad fra omverdenen. Det skjedde ikke av hensyn til strategiske interesser. Kommunistpartiet stengte av byen som et ledd i sin splitt-og-hersk-taktikk, sier formannen i Kaliningrads byråd, Valerij Sjiipov.

Sjiipov opplyser at byens myndigheter forhandler om tilbaketrekking av de sovjetiske styrkene. — Vi vet ikke nøyaktig hvor mange soldater det finnes her, men vi vil at en del av dem skal bort fra stedet.

Etter annen verdenskrig, da tyske soldater drepte millioner av sovjetborgere, ødela kommunistene nesten alt som minnet om tysk kultur i Kaliningrad, som ble grunnlagt i det 13. århundre og er kjent som filosofen Immanuel Kants fødeby.

Etter 1945 ble Königsberg en del av sovjetrepublikken Russland og ble omdøpt etter en av Josef Stalins trofaste tilhengere, president Mikhail Kalinin. Det gotiske slottet i byen ble i 1960-årene revet og erstattet med et 25 etasjers bygg som rommer kommunistpartiets hovedkvarter. Bygget er ennå ikke fullført. Blant lokalbefolkningen bærer den bare navnet «Monstret».

I dag består byen av grå boligblokker som huser om lag 450.000 mennesker. I omegnen bor det omtrent like mange. 75 prosent av befolkningen i området er russisk-ættet.

Bannere med kommunistiske slagord og partipropaganda «pryder» fasadene på bygningene i Kaliningrad, og i gatene står monumenter over kommunistiske herskere.

Vil være russisk

Sjiipov sier at de kommunistiske lederne gjorde mange alvorlige feil, men han understreker at Kaliningrad vil fortsette å være en del av Russland, selv om området er geografisk atskilt fra resten av den russiske republikken.

— Vi tilhører republikken Russland, men vil åpne for et samarbeid med andre land, sier Sjiipov. I forrige uke undertegnet 40 tyske forretningsmenn avtaler om felles tysk-russiske industriforetak i Kaliningrad.

Tidligere ble tyskkættede innbyggere ofte nektet arbeid, og de fikk ikke lov til å registrere seg som sovjetiske borgere. Men i 1990 stiftet noen tyskkættede en forening for å fremme tysk kultur, og over 700 personer meldte seg som medlemmer.

— Mange av oss skiftet navn, og for bare noen år siden våget vi ikke å snakke høyt på tysk, sier foreningens formann, Viktor Hoffman (45). — Men glasnost og perestrojka er kommet til Kaliningrad, og vi håper å kunne starte en tysk skole i neste fase, med hjelp fra utlandet.

Også foreningens medlemmer vil at Kaliningrad skal fortsette å være russisk, men de vil at byen skal få sitt gamle navn tilbake.

— Russerne gjorde denne byen til et lite Albania, men nå kan vi puste fritt igjen, sier Igor Sjelepov (53), som hadde en tysk mor.

Bort med pampene

Ved foten av Leninstatuen i Kaliningrad vokser rekken av underskrifter time for time. Hensikten med navneinnsamlingen er å tvinge byens pampere til å gå av. En mann roper gjennom en megafon at Semjonov og Malinkin må gå, og sier at de ikke har gjort et dugg for byen.

Jurij Semjonov var tidligere partisjef i byen, og Malinkin var hans høyre hånd. De har hittil hatt et fast grep om alt i Kaliningrad, men etter det mislykte kuppet i Moskva er de kommet i en vanskelig stilling.

President Boris Jeltsins parti — Det demokratiske parti — har 1.100 medlemmer i Kaliningrad og ti av de 162 plassene i distriktsrådet. De fleste andre er kommunister av den gamle skolen.

— De blokkerer alle beslutninger om endringer, og arbeider bare for å berike seg selv. Under kuppet viste de at de er forrædere og feiginger. Nå skal de bort. I løpet av noen dager har vi samlet inn 21.000 underskrifter, sier mannen med megafonen.

